

zijn. Die discrepantie wordt in bovenstaand gedicht gevat in heel rake, kwetsbare zinnen. Het thema van het kleine dat zo graag groot wil zijn, en de obsessie daarmee, komt letterlijk in dit gedicht naar voren.

Die obsessie en andere typisch romantische aspecten (escapisme, uitwijken naar de natuur, de onvrede met zichzelf en het heden) komen in *Het wederkerige* nadrukkelijk aan bod. De natuur is vaak als abstracte metafoor in de tekst verweven. Zo lezen we in de eerste regels van het openingsgedicht:

Achter de waterval, over ruisende velden
gaand,
gehurkt boven flesjesmos, springend van
klippen

bij springtij; je zag ze vroeger overal,
in ieder gedicht pittoreske passanten die
oreerden,

converseerden, desnoods schreeuwden.
(...)

Volgens het gedicht hing vroeger “poëzie // rooskleurig aan de takken”, poëzie die werkelijkheid werd “in wederkerigheid van woorden”. De hiervan afgeleide bundeltitel doelt op de vroegere kracht van poëzie in wederkerigheid van woorden: een interactie tussen woorden en buitenwereld die we in de huidige poëzie kennelijk niet meer terugvinden.

De thematiek van *Het wederkerige* mag dan deels op aspecten van de romantiek leunen, stilistisch blijft ook deze bundel trouw aan de (abstractere) zoektocht naar de mogelijkheden van taal. Wat zegt bijvoorbeeld het openingsgedicht over Brassinga’s eigen hermetische poëzie en de wens om “wederkerig” te willen schrijven? Al in het tweede gedicht van de bundel wordt taal geproblematiseerd:

Wat niemand weet (...) is dat de taal
abstract van aard, uitsluitend zich
bekommert
om zichzelf, zoals miraculeus
geopenbaard wordt
zodra iemand maar wat kletst om de
conversatie

Al snel constateren we hier dat taal en (laten we dat zo invullen) ook poëzie per definitie hermetisch zijn. Net als het programmatische gedicht ‘Nachtpost’ is ook de spanning tussen die eerste twee gedichten nodig om te begrijpen wat er in de bundel gebeurt: de romantische poëzie komt tegenover de hermetische poëzie te staan. Verwijzingen treffen we overal in de bundel aan: Schubert (Auf Flügeln des Gesanges), Freud, Lucretius, Walt Whitman, T.S. Eliot en Stéphane Mallarmé. Maar die verwijzingen functioneren niet als postmoderne, eclectische piketpaaltjes: ze horen bij het hermetische geheel van Brassinga’s sterk op taal gestoelde poëtica. De soms problematische verhouding van de “ik” met zichzelf daargelaten is uiteindelijk alles taal, van een pratende boom tot Bijbelse verwijzingen.

Brassinga’s poëzie zoekt overal betekenis in en achter, kronkelt zich een weg van boomwortels, via een vogel in de tuin (“Mijn vriend de scharrelaar speelt feuille morte / in de baltsvlucht, dwarrelt blauwzefrisch serafijns / van aanschijn, zwierend met turquoise vederqueue / braakt hij de fitnesses van zijn arioso uit”) en de Kale Zangeres Zonder Naam tot abstracte mantra’s, en benoemt uiteindelijk het grootste probleem van elke dichter:

Om te schrijven als geen ander moet u eerst
lezen alles wat geschreven staat, alles weten
wat sinds Adam gedacht is en gezegd. Alleen dan

is er de kans iets onvergelijkelijks bij te dragen

Niets is gratis in het oeuvre van Anneke Brassinga. *Het wederkerige* bevat een schitterend vijfdeel voor de in 2014 te vroeg overleden dichter Erik Menkveld en bijna aan het eind vijf vertalingen van gedichten van Deborah Digges (1950-2009), wier werk ook tussen hermetisch en toegankelijk zweeft. Zijn die krachtige gedichten meer dan alleen een eerbetoon aan een stijlgenote?

ROEL WEERHEIJM

ANNEKE BRASSINGA, *Het wederkerige*, De Bezige Bij,
Amsterdam, 2014, 72 p.